

חדשות - אסיה ואוקיאניה

פרשנות • שנה לנשיאות טראמפ, יפן לומדת על בשרה להסתמך יותר על עצמה ולהיות תלויה פחות בארה"ב

נשיא ארה"ב הפעיל לאורך 2025 לחץ כבד על יפן כשהטיל עליה מכסים וניסה לאלץ אותה להגדיל את תקציב הביטחון שלה. אף שטוקיו נמנעת כרגע מצעדים דרסטיים ומקווה שמדיניות טראמפ תתברר כאירוע חולף שאפשר להכיל, בטווח הארוך מחלחלת אצלה ההכרה שעליה לחתור לאוטונומיה אסטרטגית רבה יותר ולבזר את משענותיה המדיניות

שמירה

2

נשיא ארה"ב דונלד טראמפ עם ראשת ממשלת יפן סנאה טקאיצי' על סיפון נושאת המטוסים האמריקאית ג'ורג' וושינגטון ביוקוסוקה, באוקטובר
צילום: AFP/ANDREW CABALLERO-REYNOLDS

רותם קובנר לעקוב

19 בינואר 2026

מאז סוף מלחמת העולם השנייה נעשתה ארה"ב ישות דומיננטית, ולפרקים כמעט בלעדית, בעיצוב קשריה של יפן עם העולם. לאורך שמונת העשורים האחרונים סיפקה וושינגטון לטוקיו משענת צבאית ומטרייה ביטחונית שאפשר לה לתעל את משאביה הלאומיים לאפיקי צמיחה אזרחיים. בה בעת שימשה ארה"ב שוק היעד המרכזי ליצוא היפני ומקור עקבי לעודף מסחרי, שאפשר ליפן לממן רכישה של משאבי אנרגיה וחומרי גלם החיוניים לקיומה.

מתוך התלות הזאת, ביפן יש הגורסים שהמדינה עדיין מתפקדת על תקן "מדינת חסות" של ארה"ב שטרם זכתה בריבונות מלאה, זאת אף שהכיבוש הסתיים באופן רשמי שבע שנים לאחר כניעת יפן במלחמה. אלא שבמאה ה-21, היציבות שאפשרה המטרייה האמריקאית החלה להתערער תחת משקלם של שני גורמים עיקריים: נסיקתה של סין בדמות מעצמה אזורית מאיימת והתחזקות של מגמות בדלניות בתוך ארה"ב, המטילות ספק בערכה האסטרטגי של הברית בין המדינות, שנחתמה ב־1951. דונלד טראמפ נהפך לדמות המרכזית המגלמת תפנית זו, כשהוא מאתגר את יסודות הקשר בין המדינות.

ערב בחירתו של טראמפ לקדנציה שנייה, ביפן שררה אווירה של חרדה ציבורית גלויה, והמגזר העסקי הפגין שילוב של חשש עמוק עם תקווה זהירה. סקר שנעשה בדצמבר 2024 שיקף את הלך הרוח הציבורי ובו 63% מהנשאלים הביעו דאגה מהממשל הנכנס, בעיקר לנוכח חוסר היכולת לצפות את צעדיו והאיום הממשי של הטלת מכסי מגן על המדינה. כמה מהחוגים השמרניים ביפן נטו לתמוך בטראמפ מתוך ציפייה לקו נוקשה יותר כלפי סין ולהסדרת העימותים באוקראינה ובחצי האי הקוריאני, אך גם הם התקשו להסתיר את חששם מפני התוצאות הלא צפויות של מדיניותו.

ראש ממשלת יפן שיגרו אישיבה בטוקיו, אשתקד. בהנהגתו נקטה ממשלת יפן גישה של "צפה לטוב והתכונן לרע" בנוגע לשובו של טראמפ לבית הלבן צילום: AFP/STR /Jiji Press

בהנהגתו של שיגרו אישיבה, ממשלת יפן נקטה גישה של "צפה לטוב והתכונן לרע" בנוגע לשובו של טראמפ לבית הלבן. בלב הדאגה עמדה האפשרות שהנשיא האמריקאי ידרוש להטיל על יפן נטל כלכלי כבד יותר תמורת הצבת כוחות של ארה"ב במדינה, או שיבצע תפנית במחויבות הביטחונית האזורית. בד בבד, יפן נערכה לזעזועים כלכליים; החשש היה שמלחמת סחר מחודשת בין ארה"ב לסין תפגע בנתיבי האספקה ובעקיפין גם ביצוא היפני, ותאלץ חברות מקומיות לחשב מסלול מחדש.

הדאגות של טוקיו לא היו לשווא

שנה בדיוק לתוך כהונת טראמפ השנייה, המציאות מוכיחה שדאגותיה של יפן לא היו לשווא, גם אם הרע מכל לא קרה. שלושה קווים בולטים מאפיינים את הלחץ שמפעיל הבית הלבן: מכסי מגן אגרסיביים, תביעה בלתי מתפשרת להשתתפות בנטל הביטחוני והחלשת המנגנונים הרב צדדיים. בזירה הכלכלית, מדיניות המכסים של טראמפ הפכה לגורם הלחץ המרכזי על יפן, כולל איומים או צעדים של מכסים על מוצרים יפניים, והדבר יצר תנודתיות בשווקים והכריח את טוקיו להיכנס למשא ומתן כדי לצמצם נזק ולהשיג החרגות.

בעקבות לחצים כבדים מצד הממשל האמריקאי ומשא ומתן ממושך, נקבע ביולי 2025 מכס אחיד של 15% על מרבית המוצרים המיובאים לארה"ב מיפן, לרבות כלי רכב וחלקי חילוף. מדובר בפשרה אסטרטגית: שיעור המכס גבוה משמעותית מהרמה שקדמה לעידן טראמפ, אך נמוך מהאיום המקורי של הנשיא האמריקאי בשיעור של 25%. השלכות המכסים היו מיידיות וניכרות; במחצית הראשונה של 2025, רשם הייצוא היפני לארה"ב נסיגה של 2.6% ואילו במחצית השנייה של השנה בשיעור חד יותר של כ-4.8% במונחים כספיים לעומת התקופה המקבילה אשתקד, הצניחה החדה ביותר בנתוני הייצוא מאז 2021.

בתמורה להפחתת המכסים לשיעור של 15%, טוקיו נאלצה להסכים ל"חבילת פיצוי" רחבת היקף, שספק אם תוכל לעמוד ביעדיה השאפתניים. חבילה זו כוללת הסטת השקעות בסך 550 מיליארד דולר למגזרים אסטרטגיים בארה"ב, בהם אנרגיה, בינה מלאכותית ושבבים, לצד התחייבות לרכש שנתי נוסף של סחורות אמריקאיות בשווי שמונה מיליארד דולר, בדגש על תוצרת חקלאית (בעיקר אורז), גז טבעי נוזלי וציוד ביטחוני. במקביל, סוגיית המטבע מוסיפה להעיב על היחסים, כאשר יפן נאלצה להדוף טענות אמריקאיות בדבר "מניפולציה" להחלשת היין, מתח שהשתלב עם החלטות הריבית של הבנק המרכזי היפני והציפיות בשווקים.

גם בתחום הביטחון הפעיל ממשל טראמפ לחץ כבד להגדלה משמעותית של ההוצאות הצבאיות היפניות ולהאצת קצב ההתחמשות של המדינה. על פי דיווחים, וושינגטון תבעה מטוקיו לחרוג אף מעבר ליעד שהציבה לעצמה, שני אחוזים מהתמ"ג עד שנת 2027. במהלך השנה האחרונה, סוגיית מימון הנוכחות הצבאית האמריקאית ביפן, המכונה "תמיכת המדינה המארכת", שבה לשמש כקלף מיקוח מרכזי לקראת חידוש ההסכמים העתידיים. מהלך זה העמיק בקרב הנהגת יפן את תחושת חוסר הוודאות בנוגע לעלות הברית ולמידת יציבותה.

טראמפ בנמל התעופה בטוקיו, אשתקד. על פי הדיווחים, ארה"ב תבעה מיפן לחרוג מעבר ליעד שהציבה לעצמה, שני אחוזים מהתמ"ג עד שנת

2027 צילום: בלומברג/David Mareuil

בדומה למתרחש בירושלים, גם בטוקיו הופנתה האנרגיה הדיפלומטית במהלך השנה האחרונה לטיפול הקשרים עם טראמפ ולניסיונות לרכז את עמדותיו. במהלך 2025 תועד רצף אינטנסיבי של שיחות ותיאומים בנושאי סחר וביטחון, אך אלה לא יכלו להחליף את חשיבותם של מפגשים אישיים. ב־7 בפברואר, שלושה ימים בלבד לאחר ביקורו של ראש הממשלה בנימין נתניהו בבית הלבן, הגיע גם אישיבה לפגישת עבודה ראשונה עם טראמפ. באוקטובר נחת טראמפ בטוקיו, הפעם כדי לפגוש את יורשתו של אישיבה, סנאה טקאיצ'י. לאחר פגישה סמלית עם הקיסר נרוהיטו, טראמפ עבר לשיחות מהותיות עם טקאיצ'י, שבמהלכן נחתמו הסכמי טכנולוגיה משמעותיים והשניים ניסחו ביחד את חזון "העידן המוזהב החדש" של הברית הטרנס־פסיפית.

הסיר את כפפות המשי

כשהיא מחוזקת מפגישת הפסגה עם טראמפ, טקאיצ'י גרמה לטלטלה אזורית כעבור עשרה ימים כשהצהירה בפרלמנט שתקיפה סינית בטיוואן תיחשב ל"איום על הישרדות יפן". המונח המשפטי שבו השתמשה ראשת הממשלה היפנית אינו סמנטי בלבד; הוא המפתח להפעלת כוח צבאי יפני במסגרת הגנה קולקטיבית עם ארה"ב. בייג'ין הגיבה בזעם ובאזהרות מסע שפרסמה לאזרחיה, אך טקאיצ'י הפגינה קו בלתי מתפשר. טראמפ העניק לה גיבוי טלפוני על הפגנת העוצמה רק 18 ימים לאחר מכן, אך נמנע מליישר קו עם הצהרותיה המפורשות, כשהוא מקפיד לשמר את מרחב התמרון שלו תחת מעטה של עמימות אסטרטגית.

ביפן הולך ומחלחל החשש שבשעת פקודה, בדגש על עימות מול סין בטיוואן, המשענת האמריקאית עלולה להתגלות כקנה רצוף

כך, הדיבורים על "עידן מזהב" לחוד, והמציאות בשטח לחוד: כהונתו השנייה של טראמפ שוחקת באופן חסר תקדים את הבנות היסוד בין טוקיו לבין וושינגטון. אין זו הפעם הראשונה שיפן עומדת תחת לחץ כלכלי מצד ארה"ב, אלא שהפעם לא מדובר רק במלחמת המכסים, אלא בשינוי מהותי בכללי המשחק: טראמפ הסיר את כפפות המשי והבהיר ליפן שעידן ההעדפות המיוחדות הסתיים. בטוקיו הולך ומחלחל החשש שבשעת פקודה, בדגש על עימות מול סין בטייוואן, המשענת האמריקאית עלולה להתגלות כקנה רצוץ ושבחזית הכלכלית, ארה"ב נחושה לנהל קרב בלימה אגרסיבי נגד הייצוא היפני לשטחה.

במהלך 2025 נאלצה יפן לתמרן בין כיבוי שריפות כלכליות בחזית המכסים לבין מאמץ לקנות ביטחון באמצעות הגדלת תקציבי ההגנה והידוק בריתות. אסטרטגיה זו נועדה לשמר קשר הדוק עם ארה"ב תוך אימוץ הצהרתי של חזון טראמפ ל"מרחב אינדו-פסיפי חופשי ופתוח"; אלא שבמקביל, טוקיו טווה רשת ביטחון דיפלומטית ענפה עם שותפות אסטרטגיות, בראשן אוסטרליה, הודו ובריטניה. אף שכרגע נראה שיפן נמנעת מצעדים דרסטיים ומקווה שמדיניות טראמפ תתברר כאירוע חולף ובר הכלה, בטווח הארוך מחלחלת ההכרה שעליה לחתור לאוטונומיה אסטרטגית רבה יותר ולבזר את משענותיה המדיניות.

חוסר הוודאות הנוכחי והצורך בקבלת החלטות, שחלקן עשויות להיות גורליות, מונחים כעת על כתפיה של טקאיצי', האישה הראשונה שמונתה לעמוד בראש ממשלה ביפן. בהיעדר ניסיון משמעותי בתפקידי מפתח בקבינט ועם בסיס כוח מצומצם יחסית בתוך מפלגתה, המפלגה הדמוקרטית-ליברלית (LDP), רבים העריכו מלכתחילה שכהונתה תהיה קצרת ימים. אולם, בשלושת החודשים שחלפו מאז בחירתה היא מפגינה קור רוח, יציבות ועמידות פוליטית, וזוכה לשיעורי תמיכה של כ-70% בקרב הציבור, מן הגבוהים שנרשמו בשנים האחרונות לראשי ממשלה במדינה בראשית כהונתם.

ב־14 בינואר, לאחר גל קצר של שמועות שהוביל לזינוק חד בבורסה ושבירה של שיאים היסטוריים, הודיעה טקאיצי' על החלטתה לפזר את הבית התחתון של הפרלמנט ולהכריז על בחירות בזק שנקבעו בהמשך ל־8 בפברואר. המניע המרכזי למהלך, והנכונות להמר על המצב הקיים, נעוצים ברצונה לנצל חלון הזדמנויות פוליטי קצר לשיפור עמדות שכן הבחירות הכלליות הבאות אמורות להתקיים רק באוקטובר 2028. טקאיצי' מבקשת להמיר את האהדה הציבורית הגבוהה שהיא זוכה לה כעת, שעשויה להתברר כזמנית, להישג אלקטורלי שיחזק את מפלגתה ויאפשר לה להשיב לעצמה רוב עצמאי בפרלמנט. היום היא הודיעה שמועד הבחירות הקרובות יהיה ב־8 בפברואר.

ניצחון משמעותי למפלגתה של טקאיצי' עשוי לייצב את הממשלה היפנית, להקל על העברת התקציב והחקיקה, ובעיקר לאפשר התמודדות אפקטיבית יותר עם יוקר המחיה, סוגיה שנחשבת למרכזית בעיני רבים מקרב ציבור הבוחרים. בזירה הבינלאומית, טקאיצי' מבקשת לחזק את מעמדה, במיוחד מול סין אך גם מול ארה"ב, מתוך ההנחה שמנדט מחודש שתקבל מהעם היפני יוביל את מקבלי ההחלטות בשתי המעצמות לראות בה מנהיגה יציבה לטווח ארוך ולרכך את הקו הנוקשה כלפיה. בתקופה שבה טראמפ מעניק ליפן כתף קרה, קואליציה יציבה ובעלת לגיטימציה ציבורית רחבה עשויה לאפשר התמודדות יעילה יותר עם לחצים מצדו, ולהעניק להנהגה היפנית יכולת ניווט בטוחה יותר במים הבינלאומיים הסוערים שבו היא פועלת.

בשבוע שעבר ביקר בישראל שר החוץ היפני טושימיצו מוטגי כחלק ממסע דיפלומטי רחב במזרח התיכון ובאסיה, שכלל את הרשות הפלסטינית, קטאר, הודו והפיליפינים. מוטגי, מהפוליטיקאים המנוסים במפלגת השלטון, כיהן בעבר כשר חוץ והתמודד פעמיים על הנהגת המפלגה מול טקאיצ'י, אולם לאחר פרישתו מהמרוץ חבר אליה ותמך בה. הוא שותף לחזונה של טקאיצ'י שגורס שבמיוחד בתקופה זו, יפן צריכה להגן באופן אקטיבי על הסדר העולמי ולמנוע ואקום גיאופוליטי שאליו עלולות לחדור מעצמות כמו סין. כחלק מתפיסה זו, יפן רואה חשיבות ביישום תוכנית השלום האמריקאית המקיפה לרצועת עזה ובקידום מאמצי השיקום שלה.

טקאיצ'י במסיבת עיתונאים במעונה הרשמי בטוקיו, היום. מנדט מחודש שתקבל מהציבור היפני יוביל את מקבלי ההחלטות בארה"ב ובסין לראות בה מנהיגה יציבה לטווח ארוך ולהפחית את הקו הנוקשה כלפיה צילום:

Rodrigo Reyes Marin/אי"פ

חלון הזדמנויות ביחסים עם ישראל

ימים ספורים לפני ביקור שר החוץ, נחתה בישראל משלחת של 15 חברי פרלמנט יפנים בראשות שר ההגנה לשעבר איצונורי אונודרה. זו הייתה משלחת חוצת מפלגות, הגדולה ביותר שביקרה בישראל אי פעם, וביקורה ביטא רמת עניין ותמיכה יוצאת דופן. נוסף לפגישות עם ראש הממשלה, הנשיא ושר החוץ, בדומה לביקורו של מוטגי, סיירו המחוקקים היפנים ביישובי עוטף עזה ובאתר של פסטיבל נובה, וכן בחנו מקרוב מערכות נשק מתקדמות, בדגש על רחפנים, כלי טיס בלתי מאוישים וטכנולוגיות מבוססות בינה מלאכותית.

הביקור לווה גם בשערורייה קטנה ביפן שמשקפת את האמביוולנטיות הרבה כלפי ישראל בעת הנוכחית. זאת לאחר שהתפרסמו תמונות של אחד מחברי המשלחת, חבר הפרלמנט ריו טגאיה, בפגישה עם ראש הממשלה נתניהו. טגאיה היה חבר במפלגת ריווה שינסנגומי, שנוקטת קו ביקורתי חריף כלפי פעולות ישראל בעזה ואף מגנה אותן כ"רצח עם". בעקבות הביקורת הציבורית והלחץ הפנימי, פרש טגאיה מהמפלגה ונותר חבר פרלמנט עצמאי.

הגעתו של מוטגי לישראל, לצד מספר משמעותי של חברי פרלמנט ממפלגתו, שלושה חודשים בלבד לאחר הקמת הקבינט הנוכחי אינה מקרית. היא רומזת שטקאיצי עשויה להמשיך את הקו הפרגמטי והיחסית חם שאפיין את מדיניותו של פטרונה הפוליטי לשעבר, ראש הממשלה שינזו אבה, כלפי ישראל. מעורבות יפנית פרואקטיבית בעזה עשויה להועיל לשני הצדדים, אך לישראל יש מה להציע ליפן גם בזירה הביטחונית והאסטרטגית, בוודאי בתקופה שבה יחסיה של טוקיו עם וושינגטון נתונים למבחן מחודש.

שני הביקורים מדגישים שיחסי ישראל-יפן נמצאים בצומת רגיש אך עתיר פוטנציאל. מחד גיסא, טוקיו ממשיכה לפעול בזהירות, כבולה לאילוצים אזוריים, לתלות מתמשכת בארה"ב ולשאיפה לשמר תדמית של גורם מאזן והומניטרי במזרח התיכון. מצד שני, חילופי ההנהגה ביפן, חוסר הוודאות בזירה הבינלאומית והטלטלות במדיניות האמריקאית יוצרים מציאות חדשה שמחייבת חשיבה יצירתית הן בירושלים והן בטוקיו. אם ישראל תדע לזהות נכון את חלון ההזדמנויות ולהציע ליפן שותפות מושכלת המשלבת ממדים ביטחוניים, טכנולוגיים ואסטרטגיים, ייתכן שדווקא בתקופה סוערת זו תונח התשתית לשדרוג הדרגתי אך משמעותי של היחסים בין שתי המדינות.

פרופ' רותם קובנר הוא מומחה ליפן המודרנית מאוניברסיטת חיפה